

Bonamusa Martínez i altres 2002: BONAMUSA, Francesc, MARTÍNEZ, José, (et alt), 2002. *"Del molí a l'ordinador. Passat i present de Barberà del Vallès"*. Ajuntament de Barberà del Vallès, Barberà del Vallès.

Carbonell 1981: CARBONELL i ESTELLER, Eduard. *"L'ornamentació en la pintura romànica catalana"* Col·lecció de materials, n. 2. Barcelona: Artestudi edicions, 1981.

Carbonell 1984: CARBONELL i ESTELLER, Eduard. *"La pintura mural catalana"*, coneguem Catalunya, n. 5. Barcelona: Els llibres de la frontera, 1984.

Carbonell, Gumí 1974: CARBONELL, Eduard, GUMÍ, Jordi. *"L'art romànic a Catalunya. Segle XII**"*. Barcelona: Edicions 62 s/a, 1974. (pp. 28-29).

Carbonell, Gumí 1975: CARBONELL, Eduard, GUMÍ, Jordi. *"L'art romànic a Catalunya. Segle XII**"*. Barcelona: Edicions 62, 1975. (pp. 42-44, 141-142, 143, 217-221)

Carbonell, Vigué 1975: CARBONELL, Eduard, VIGUÉ, Jordi. *"l'església romànica de Santa Maria de Barberà"* Col·lecció art romànic, n. 8. Barcelona: Artestudi edicions, 1975.

Junyent, Eduard 1975: JUNYENT, Eduard. *"Catalunya romànica. L'arquitectura del segle XI"*, p. 187. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1975 .

Loosveldt 1991: LOOSVELDT, Manel. *"Santa Maria de Barberà. Pintura mural"*, dins *"Catalunya romànica. Vol. XVIII, el Vallès Occidental, el Vallès Oriental"*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991. (pp. 89-94)

Mas 1966: MAS i GOMIS, Lluís. *"Notes sobre el procés de restauració del monument romànic de Santa Maria de Barberà"*. Conferència pronunciada el 26 de novembre de 1966, a la Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell.

Masagué 1991: MASAGUÉ i TORNÉ, Josep M. *"Santa Maria de Barberà. Arquitectura"*, dins *"Catalunya romànica. Vol. XVIII, el Vallès Occidental, el Vallès Oriental"*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991. (pp. 88-89)

Palau 1997: PALAU i CODONYERS, Agustí. *"Barberà del Vallès. Història d'un antic poble"*.. Barberà del Vallès: Agustí Palau, 1997. (pp. 117-123; planta església, 143)

Puig 1923. PUIG i CADAFAŁCH, Josep. *"Noves pintures murals"*, dins *"Anuari MCMXV-XX"*, vol. VI., Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. (pp. 772)

Puig Falguera Goday 1983: PUIG y CADAFAŁCH, J, FALGUERA, A. de, GODAY, J. *"L'arquitectura romànica a Catalunya"*, vol. II. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, (pp. 249-251)

Puig y Cadafalch, J, Falguera, A. de, Goday, J. 1983. *L'arquitectura romànica a Catalunya*, vol. III.1 i 2. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, p. 110-112, 662

Puig i Cadafalch, Falguera, Goday 1983: PUIG i CADAFAŁCH, J, FALGUERA, A. de, GODAY, J. *"L'arquitectura romànica a Catalunya"*. Vol. II. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1983. (p. 250)

Sureda 1982: SUREDA i PONS, Joan. *"La pintura romànica a Catalunya"*, Alianza Forma, 17. Madrid: Alianza editorial, 1982. (pp. 236; 311-312; 352-353)

Trens 1919: TRENS i RIBES, Manuel. *"Les pintures murals romàniques de Barberà"*, dins *"La veu de Catalunya"*, 17 de febrer 1919 (pp. 12-13).

Vall 1991: VALL i RIMBLAS, Ramon. *"Santa Maria de Barberà. Història"*, dins *"Catalunya romànica. Vol. XVIII, el vallès occidental, el vallès oriental"*. Barcelona: Enciclopèdia catalana, 1991. (p. 88)

Vall 2008: VALL i RIMBLAS, Ramon. *"El naixement a les pintures de Barberà"*, dins, *"L'art romànic en vint-i-una Nades de 1974 a 1994"*. Sabadell: Família Vall, 2008. (pp. 167-171)

Vall, Masvidal 1983: VALL, Ramon, MASVIDAL, Agustí. *"El romànic del Vallès"*, p. 256. Sabadell: ed. AUSA, 1983.

Ylla 1994: YLLA-CATALÀ, Gemma. *"Santa Maria de Barberà"*, dins *"L'art romànic vist des del MNAC"*. Barcelona: Premsa catalana, S.A. 1994. (pp. 141-144)

Núm. 115

24 de març de 2012

VALLÈS OCCIDENTAL

MONESTIR DE SANT CUGAT DEL VALLÈS (VALLÈS OCCIDENTAL)

El monestir de Sant Cugat és un conjunt complex, del qual només n'ha quedat, l'església, el claustre i diverses dependències monacals. Les restes més antigues se situen en el pati del claustre. Es concreten en la fonamentació de la capçalera d'un edifici religiós del segle VII. Tot i que la documentació ens indica una gran activitat durant els segles X-XI, d'aquest moment només n'ha quedat una part dels edificis monacals que envolten l'espai del claustre. La construcció de l'església que tenim avui correspon als segles XII i XIII. El disseny de la planta, la capçalera triabsidal i dos trams de la nau, són datats de la segona meitat del segle XII.

També pertanyen a SANT CUGAT DEL VALLÈS. Església i campanar vistos des del nord-est

aquest moment l'ala de tramuntana i les galeries de la planta baixa del claustre. Després d'una parada de mig segle es van reprendre les obres, a la segona meitat del segle XIII, per acabar l'església. Aquestes obres són les que van acabar la nau, en concret, les tres tramades de ponent de la nau, el cobriment de tot l'edifici amb una volta de creueria i la construcció del cimbori sobre el creuer. També es van ampliar, a la banda de migdia, les tres capelles que se situen entre els contraforts. Durant aquesta represa es va obrir la gran finestra de l'absis central i la portalada retaule amb la rosassa de sobre, de la façana de ponent.

El monestir es va construir sobre el “*castrum octavianum*”, lloc on la tradició situa el martiri i la mort de Sant Cugat, on s'hi havia construït un petit monument funerari de planta quadrada i que més tard, al segle V, s'hi havia adosat una aula o nau rectangular que es trobava rodejada per una necròpolis i, ja en època visigoda, final segle VI o principi del VII, un absis que, per dins, és de planta ultrapassada, de ferradura i pel costat de fora pentagonal.

Sembla que en aquests moments ja hi vivia una petita comunitat monàstica, que, possiblement, fou foragitada i els edificis destruïts pels àrabs, però un cop conquistada la ciutat de Barcelona, l'any 801, el monestir fou reconstruït, tot i que no se'n sap res fins el 871, quan en el precepte, que el rei Lluís el Tartamut va dictar per confirmar els drets i possessions de la seu de Barcelona, s'hi esmenta la casa de Sant Cugat i el seu abat.

SANT CUGAT. Façana de ponent i palau abacial.

representacions, sense context, de dos àngels i una imatge de la mare de Déu en majestat amb el nen, aquesta última situada en el tram de mur que hi ha entre l'absis central i el de migdia. Mn. Trens va descriure una representació de l'apocalipsi amb un pantocràtor i els 24 ancians, ara completament perduts, a la zona del creuer de la volta, que atribuïa al mateix cercle que les dels absis laterals.

Texts i fotos: josep m masagué i torné, arqte.

STRAPPO

Sistema utilitzat per extreure les pintures murals al fresc del lloc on eren situades. Consistia en extreure la pel·lícula pictòrica sense morter. Per fer-ho es col·locaven unes teles d'espessor, textura i gruix gradual diferents, que estaven amarades amb una cola adherent que era soluble a l'aigua. Després de seques es tallava un fragment de la pintura que tingues les mides previstes, i amb l'ajuda d'una espàtula, s'anava estirant fins que el fragment de pintura es despenia.

Un cop arrencades les teles s'enrotllaven i es col·locaven dins unes caixes de fusta plenes de palla, que es tancaven i mitjançant mules, a bast, es traslladaven a Barcelona.

Si la pintura no era al fresc no es podia utilitzar aquest sistema ja que les pintures no es despendrien. També tenien molts problemes si les parets eren humides, fet que forçava assecar-les primer.

STACCO

Aquest era un altre procediment, semblant a l'anterior, però que en aquest cas s'extreien conjuntament la capa pictòrica i la capa de morter.

TÈCNICA DEL FRESC

Els pigments utilitzats per tal d'aconseguir pinta en aquest sistema eren, en general, terres o minerals naturals autòctons, com l'aerinita, que ens dona els blaus. També s'hi troba el cinabri que devia provenir del sud de la península i l'atzurita, portat segurament d'Itàlia. (Barral, 1992)

BIBLIOGRAFIA

Adell 1986: ADELL i GISBERT, Joan Albert, “*L'arquitectura romànica*”. Coneguem Catalunya, n. 16. Barcelona: Els llibres de la frontera, 1986

Adell Español 1985: ADELL i GISBERT, Joan A, ESPAÑOL i BELTRAN, Francesca. “*Breus notes a propòsit del fenomen de les supervivències d'estil en les architectures pre-romànica i romànica i llur terminologia*”, dins “*Lambard. Estudis d'art medieval*”, n. 1. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1985. (pp. 81-85)

Arad 2011: ARAD, Lily. “*Santa Maria de Barberà del Vallès. Fe i poder darrere les imatges sacres*”, Barberà del Vallès: Tabelaria ediciones, 2011.

SANTA MARIA DE BARBERÀ. Absis de tramuntana. Invenió de la Santa Creu.

amb un, o una, *Maiestas*, i només un dels quatre evangelistes que l'acompanyaven. L'estat en que es trobà no permet determinar si qui presidia era el Crist o Maria, tot i que en la restauració es va decidir per representar-hi Crist.

Les pintures de l'absis central són força més naturalistes. La línia, tot i ser important, ha perdut el protagonisme i s'aconsegueix donar una certa volumetria a les figures en combinar les línies negres i blanques sobre el color pla.

Les poques pintures que ens han arribat dels braços de la creu se situen a la cara on s'hi obren els absis i són

SANTA MARIA DE BARBERÀ. Detall de les pintures de la volta.

SANT CUGAT DEL VALLÈS. Claustre.

Durant el segle X la documentació indica una forta empenta en les activitats immobiliàries ja que estenien les seves propietats per terres de l'Anoia i del Penedès, a més a més, de la zona del Vallès.

A partir del segle XIII es va consolidar el poder del monestir que havia anat adquirint durant els segles anteriors, però a final del segle XIV, s'inicià la davallada amb petites i curtes remuntades fins que, al segle XVI, va perdre la seva independència a favor del rei i a partir d'aquest moment els abats eren nomenats pel rei.

En el segon quart del segle XVIII, després de la guerra de successió, el monestir aconseguí refer-se i va poder realitzar les últimes grans reformes, -sala capitular, refetor- i acabà la construcció del campanar, però, el 1835, amb la llei de desamortització, el monestir fou abandonat i les seves propietats subhastades, l'església passà a ser la parroquial del poble.

La peça més interessant del conjunt és, per l'escultura, el claustre del monestir. Aquest és un atri, és a dir, un pati envoltat de pòrtics, al qual hi donen totes les dependències del monestir i que, a través de les galeries, els monjos es relacionaven protegits de les inclemències del temps.

Les galeries són tancades amb arcs sostinguts amb dobles columnes que descansen sobre un basament que forma un ampit continu trencat

1. Capitel·l historiat amb la Nativitat. 2. Capitel·l figurat. Lluita entre 2 personatges. 3. Capitel·l ornamental, tipus corinti.

només pels passos que permeten l'accés al mig del pati. Els arcs es distribueixen en tres grups, de cinc arcs cada un, separats per pilastres rectangulars, les quals tenen adossades columnes amb capitells i àbacs per rebre l'arc corresponent. Aquestes galeries van ser construïdes en dues fases, en la primera de les quals, es van construir les galeries occidental, oriental i septentrional, i en la segona fase, la meridional.

1. Capitel·l troncopiramidal vegetal. 2. Capitel·l fantàstic, figurat.

escultor que està treballant un capitel·l de tipus corinti, es considera que és la seva representació.

La inscripció hi diu: *"HEC EST ARNALLI : SCULPTORIS FORMA CATELLI : QUI CLAUSTRUM TALE CONSTRUXIT PERPETUALE"* (Aquest és l'escultor Arnau Cadell, que aquest claustre construí perpètuament).

L'escultura dels capitells de les galeries de la primera fase s'ha relacionat amb la del claustre de la catedral de Girona i és la que s'atribueix a l'escultor Arnau Cadell, del qual hi ha una inscripció a pilastra angular de l'angle nord-est del claustre, al costat del capitel·l, nº 109, que hi ha representat un picapedrer o

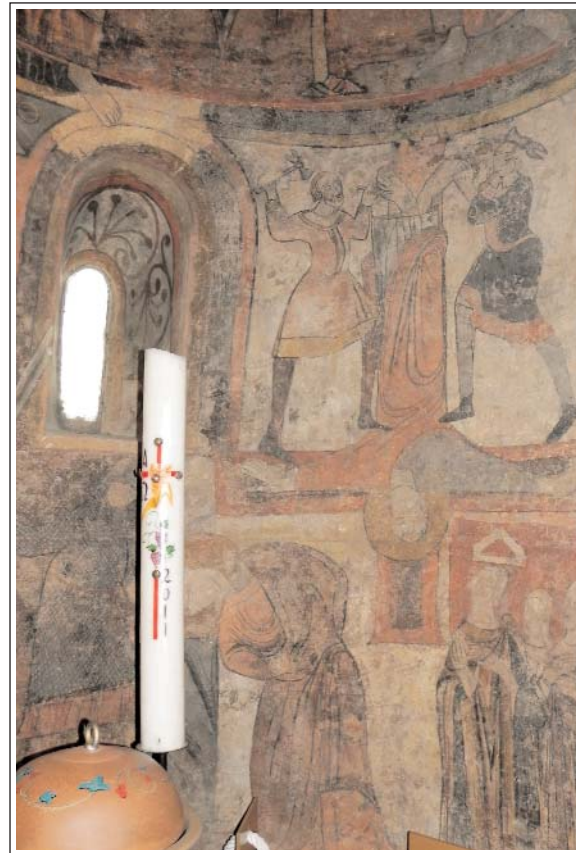
el nom al costat, Judas, que és qui coneixia el lloc on era la creu i, al registre inferior, hi ha la figuració usual de cortinatges en que acaben les parts baixes dels absis, en imitació als cortinatges de tela que se solien posar en els edificis més importants.

L'absis central representa el cicle de la Nativitat, perfectament distribuït en dos registres. Començant per l'esquerra tenim al primer registre, la Visitació de Maria a la seva cosina Elisabet, el naixement, el bany del nen Jesús, i l'anunciació dels pastors. En el registre de sota s'hi representa l'Epifania amb una escena doble, centrada pels tres reis que, mentre un, el tercer, pregunta al rei Herodes on és el Nen, un altre, el primer, ja és adorant i donant l'ofrena al nen Jesús, el qual se situa a la falda de Maria, en majestat, l'última escena representa l'entrada de Jesús a Jerusalem. A sota d'aquest registre s'hi representa el cortinatge usual. Algunes d'aquestes

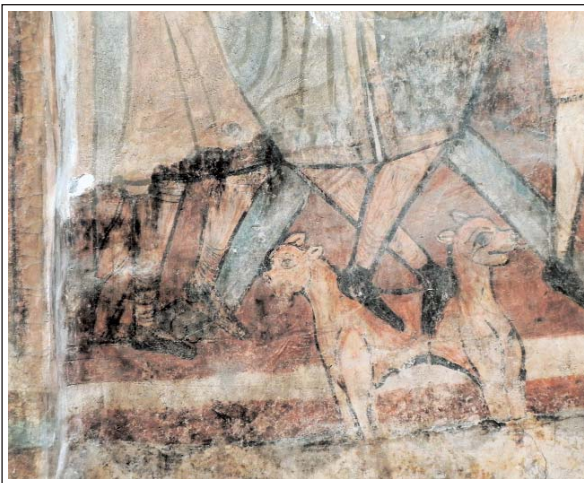
escenes es completen en l'arc triomfal, com és el cas de l'anunciació, imprescindible en la narració de la Nativitat, que estaria situada, en el registre superior de l'arc triomfal, a l'esquerra, al costat de l'escena de la Visitació. I la ciutat de Jerusalem, que faltava a l'escena corresponent, ve representada, a continuació, en l'arc triomfal de la dreta. De tota manera aquesta escena no forma part del cicle de la Nativitat.

A l'arc triomfal també hi ha l'expulsió d'Adam i Eva, sobre la ciutat de Jerusalem i el judici de Salomó sota el de l'Anunciació.

A la conca absidal hi podem observar les restes molt escadusseres d'una màndorla

SANTA MARIA DE BARBERÀ. Absis de migdia. Vida i sacrifici de Sant Pere i Sant Pau

SANTA MARIA DE BARBERÀ. Detall del reposapeus del rei Herodes.

SANTA MARIA DE BARBERÀ. Absis de migdia. Vida i sacrifici de Sant Pere i Sant Pau

dia de la Pentecosta, hi ha dos grups de persones, el de l'esquerre és format per tres personatges, un porta dues claus, (atribut de Sant Pere), l'altre grup se situa en un marc arquitectònic, el constitueix un grup nombrós de persones que se situen al llindar d'un portal. A l'altre costat hi tenim l'escena de la crucifixió de Sant Pere. A la zona de sota la finestra s'hi representa la degollació de Sant Pau a la banda esquerra, i a la de la dreta hi ha sengles grups de personatges que no tenen una identificació ni una funció identificable.

A l'absis de l'evangeli s'hi representa l'exaltació de la Veracreu, escena que no és gaire usual en els murals del romànic de català. La Veracreu, ornada amb pedreria, és sostinguda per Constantí i la seva mare Helena. Al peu hi ha la resurrecció d'un personatge que figura la verificació de l'autenticitat de la creu, segons ens narra la llegenda. Al registre de sota hi ha més personatges sense identificar, només un té

Capitell amb el retrat de l'escultor

de l'antic i del nou testament, aquests últims són tots situats al costat de dins de la galeria.

La galeria de migdia o meridional és la que conté el major número de capitells historiat, amb temes de l'antic testament, 4 capitells; del nou testament, 9 capitells. Figurats, amb escenes de cacera, 1; vida monàstica, 1; fantàstiques, 8.

A la galeria de ponent o occidental, s'hi representen pocs temes historiat, només 1 de l'antic testament i 1 del nou, en els figurats n'hi ha 4 de lluita entre guerrers o contra animal; i 6 d'escenes de la vida del camp i 9 de fantàstiques.

A la galeria de tramuntana o septentrional, no n'hi ha cap d'històric, però sí de figurats, escenes de cacera, 1; de lluita, 2; de vida monàstica, 2; vida del camp, 1; fantàstiques, 16.

A la galeria de llevant o oriental, hi trobem 3 capitells historiat que tenen només escenes del nou testament. Figurats, amb escenes de lluita, 1 i de joglaria 1; de vida monàstica, 1; de vida al camp, 1; fantàstiques, 16. A l'extrem de tramuntana d'aquesta galeria hi ha un capitell que l'hem posat dins el tema de vida monàstica, on s'hi representa un picapedrer i un monjo que l'hi ofereix una copa, que connecta amb una llegenda gravada a la pilastra adjunta, on hi posa que l'escultor d'aquesta obra és n'Arnau Cadell. El monjo s'identifica com el coper, que és el que repartia la beguda als artesans. S'interpreta com el suplement de companatge i vi que es donava als picapedrers a l'edat mitjana.

Els capitells, en són 144 en total, mostren una ornamentació molt variada des de la purament ornamental, amb representació vegetal, -tiges entrelaçades i palmetes, fulles d'acant, etc- i zoomorfa, -lleons, ocells, girs, dracs, etc- fins els figurats, escenes de lluita, entre guerrers o aquests amb animals fantàstics, vida del camp o monàstica i historiat, amb temes

BIBLIOGRAFIA`

Adell, Barral 1991: ADELL i GISBERT, Joan Albert, BARRAL i ALTET, Xavier. "Monestir de Sant Cugat del Vallès. Arquitectura", dins "Catalunya romànica. Vol. XVIII, el Vallès Occidental, el Vallès Oriental". Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991. (pp. 166-169)

Ambrós 1981: AMBRÓS i MONTSONÍS, Jordi. "El monestir de Sant Cugat del Vallès". Vilassar de Mar: Oikos-Tau, S.A. 1981

Bofill 1994: BOFILL i FRANSÍ, Rafael M. "Monestir de Sant Cugat del Vallès. Guia històrica i arquitectònica". Barcelona: Curial. 1994

Bou 1988: BOU i PALMES, Xavier. "El monestir de Sant Cugat en el segle X. La formació del domini vallesà", dins "Estudis Sancugatencs. Publicació cultural de Sant Cugat del Vallès" núm. 5. Sant Cugat del Vallès: Estudis Sancugatencs. 1988.

Carbonell, Gumí 1975: CARBONELL, Eduard, GUMÍ, Jordi. "L'art romànic a Catalunya. Segle XII**". Barcelona: Edicions 62 s/a, 1975. (pp. 39-41)

Cardús 1993: CARDÚS i FLORENSA, Salvador. "L'escultor Arnau Cadell i el claustre de Sant Cugat del Vallès". Publicacions FBIC. Núm. 13. Sabadell: Fundació Bosch i Cardellach. 1957. Publicació conferència feta a la Fundació BiC, el 4 maig de 1957.

Griera 1969: GRIERA, A. "Guía descriptiva, histórica y artística del monasterio de San Cugat del Vallés". Barcelona: Imprenta La Polígrafa. 1969.

Junyent 1961: JUNYENT, Eduard. "Catalogne romane", vol. 2, Zodiaque (La nuit des temps, 12-13). Yonne: Abbaye Sainte-Marie de la Pierre-qui-vire, 1961. (pp. 137-150).

Lorès 1991: LORÈS i OTZET, Imma. "Monestir de Sant Cugat del Vallès. L'escultura del claustre i de l'església", dins "Catalunya romànica. Vol. XVIII, el vallès occidental, el vallès oriental". Barcelona: Enciclopèdia catalana, 1991. (pp. 169-180).

Lorès 1994: LORÈS i OTZET, Imma. "Els claustres de la catedral de Girona i del monestir de Sant Cugat del Vallès", dins "L'art romànic vist des del Mnac". Barcelona: Premsa catalana, S.A. 1994. (pp. 133-136)

Peray 1990: PERAY i MARCH, Josep de. "Monografia històric-descriptiva del poble de Sant Cugat del Vallès". Sant Cugat del Vallès: editorial Rourich, 1990. Reproducció de l'original del l'any 1907

Puigferrat, Salrach 1991: PUIGFERRAT i OLIVA, Carles, SALRACH i MARÈS, Josep M. "Monestir de Sant Cugat del Vallès. Arquitectura", dins "Catalunya romànica. Vol. XVIII, el Vallès Occidental, el Vallès Oriental", pàg. 159-166. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991.

Puig i Cadafalch, Falguera, Goday 1983: PUIG i CADAFAALCH, J, FALGUERA, A de, GODAY, J. "L'arquitectura romànica a Catalunya". 4 Vol. II, Església, pp. 327-328. Vol. III, claustre, pp. 253-274; 710-714. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1983.

Ribé 1998: RIBÉ i MONGE, Genís. "El monestir de Sant Cugat del Vallès" dins "Butlletí dels Amics de l'Art Romànic. Delegació de Sabadell", 18 gener 1998. Sabadell: AARS, 1998.

Rogent 1891: ROGENT, Elias. "San Cugat del Vallés. Apuntes histórico-críticos". Barcelona: Asociación de Arquitectos de Cataluña. 1880.

Rumbau 1991: RUMBAU, Montserrat. "Sant Cugat, abans d'ara". Sant Cugat del Vallès: Ramon Grau SA. 1991.

Sant Cugat del Vallès 1992: Políptic de divulgació del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1992

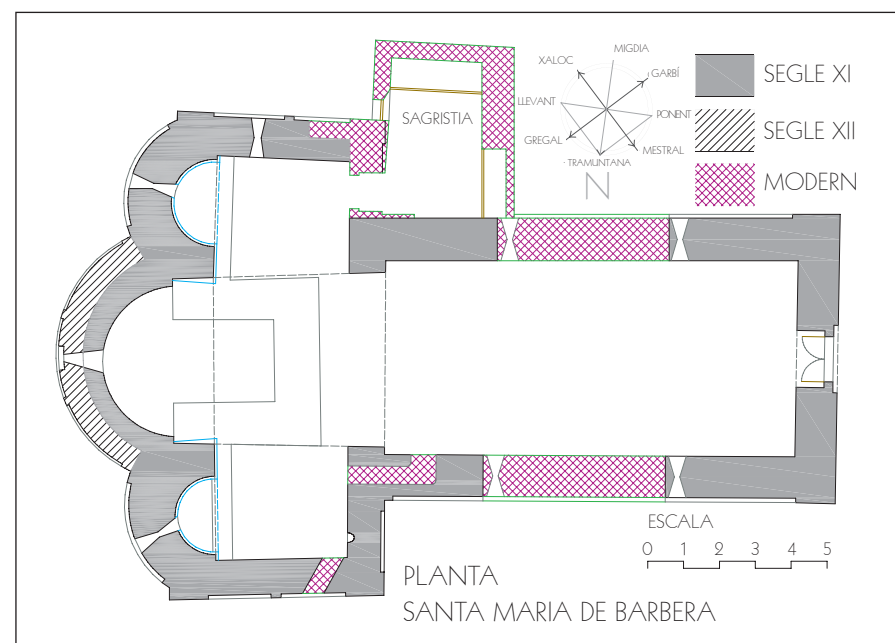
Les pintures de Barberà no són totes de la mateixa cronologia, sinó que van ser fetes en dos moments diferents. Les més antigues són les dels dos absis laterals i les del transsepte que s'han datat de la meitat del segle XII, les de l'absis central, posteriors, es daten entre el final del darrer quart del segle XII a principi del XIII.

La pintura d'aquests absis és atribuïda, com la de Polinyà, al cercle de Cardona, tot i això, la de Barberà té una línia definitiva més gruixuda que a Polinyà. Els colors que predominen són el vermell i el blau, aplicats de forma plana, tot i que també hi ha colors terrosos i el blanc.

La distribució dels espais no s'estructura en registres ordenats, sinó que cavalquen els uns amb els altres, utilitzant les mateixes figures per separar les diferents escenes, només el registre superior, que ocupa tota la semiesfera absidal, se separa de les de la zona del cilindre amb una motllura lineal.

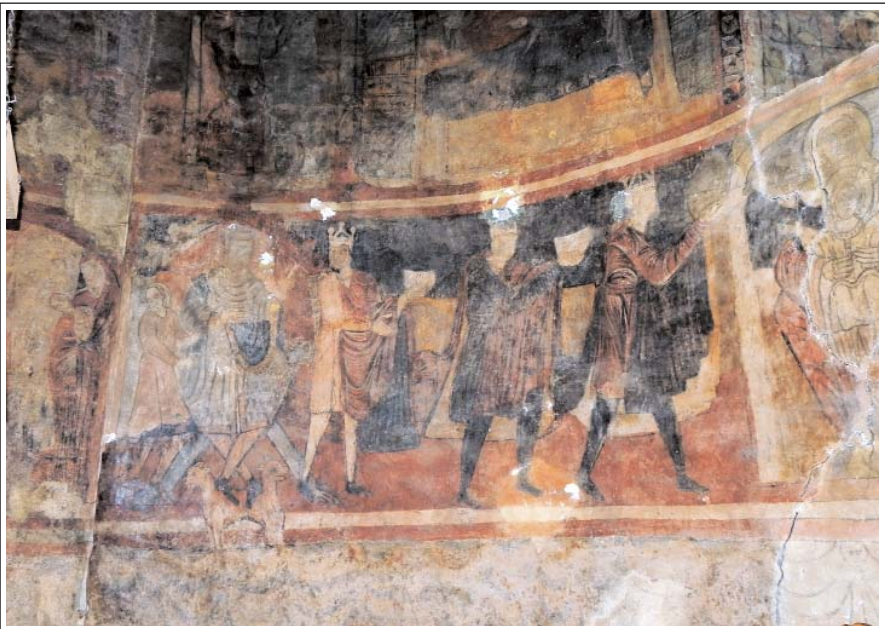
En l'absis de l'epístola, el de migdia, l'espai de la semiesfera és centralitzat per la figura de Crist que acull dues altres figures situades als costats que s'identifiquen amb Sant Pere i Sant Pau.

A sota, en l'espai que hi ha des de la finestra fins a l'extrem esquerre de l'absis, se'ns hi representa segons M. Trens la predicació de Sant Pere el

SANTA MARIA DE BARBERÀ. Detall de la Nativitat.

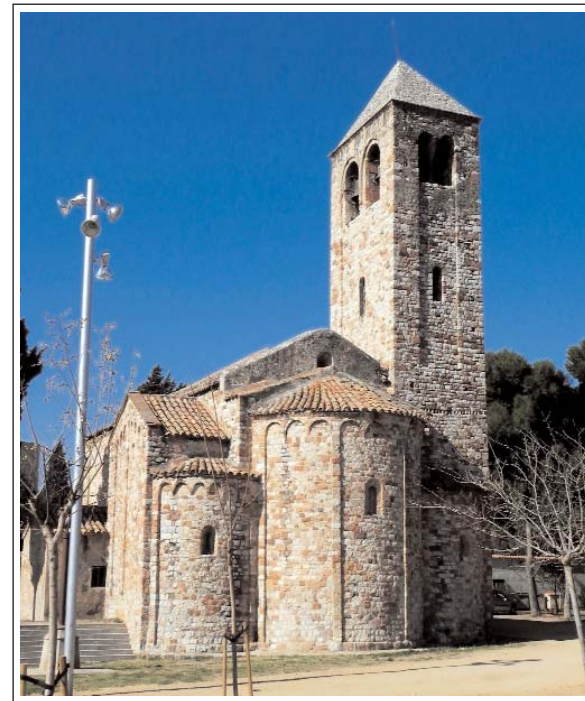

SANTA MARIA DE BARBERÀ. Detall de l'Epifania.

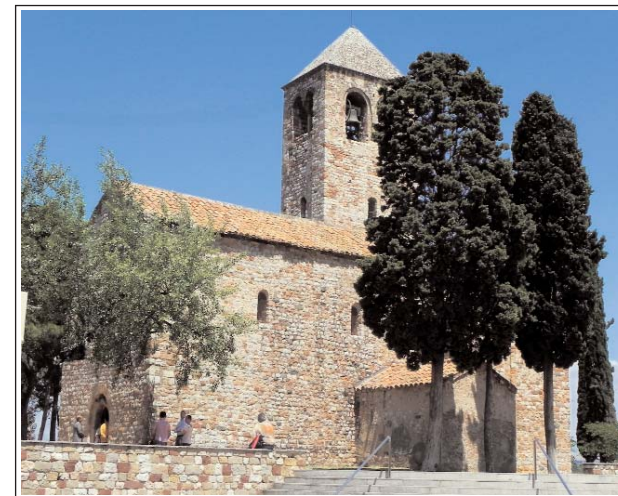
SANTA MARIA DE BARBERÀ (VALLÈS OCCIDENTAL)

Tenim informació del lloc de *Barberanus* en el precepte que el rei Lotari va dictar per confirmar les propietats del monestir de Sant Cugat del Vallès. El 1006 ja s'esmenta un edifici religiós i els anys 1067 i 1074 es fan donacions per l'obra de l'església. La consagració va ser entre els anys 1116 i el 1137. Les pintures van ser descobertes l'any 1919, per Mn. Manel Trens, conservador del museu Diocesà de Barcelona, que fins llavors havien estat amagades darrera el retaule barroc. De tota manera, la restauració no es va fer fins l'any 1949.

L'església és un edifici de planta en forma de tau, formada per una nau i els dos braços de la creu de plantes rectangulars i tres absis semicirculars a llevant. Un encapçala la nau i els altres dos s'obren en els laterals de llevant dels braços. Sobre el braç de tramuntana s'hi aixeca un campanar de torre. La coberta de la nau és una

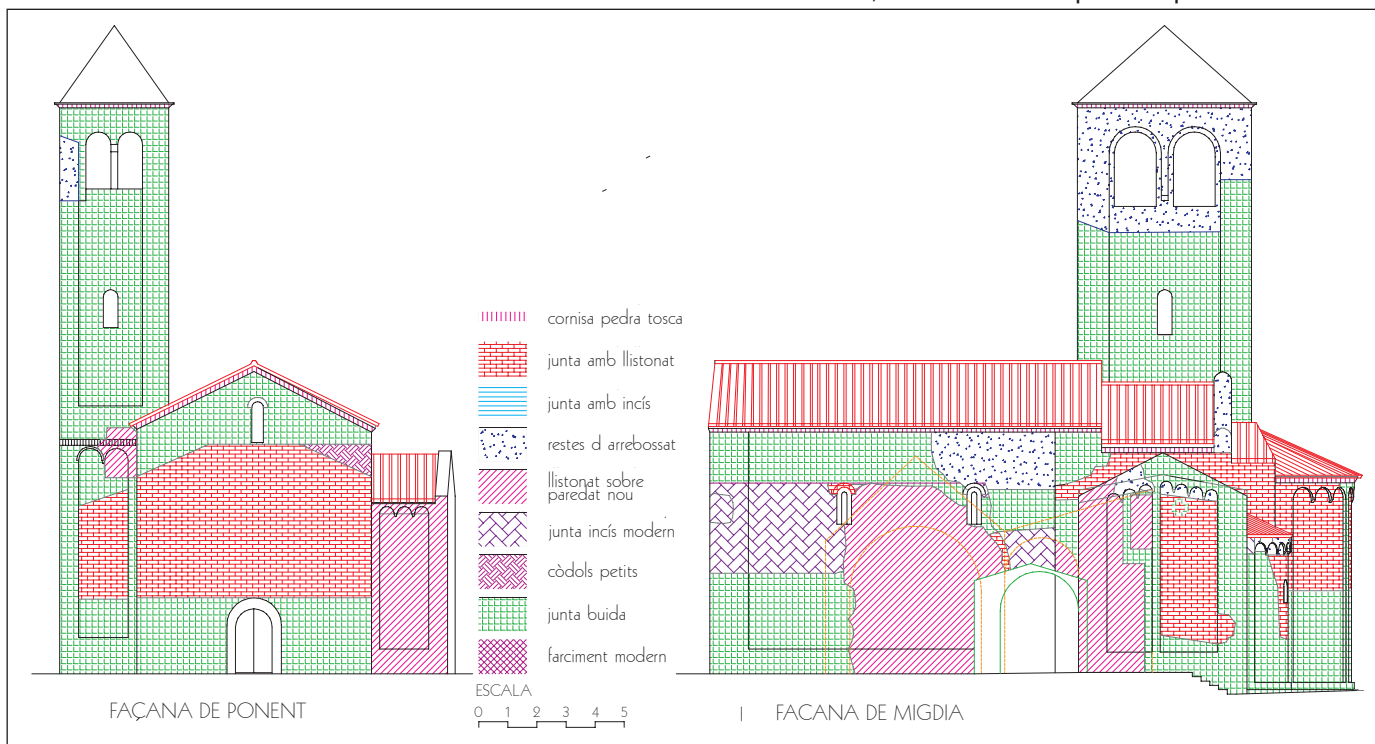
SANTA MARIA DE BARBERÀ. Vista des de llevant.

SANTA MARIA DE BARBERÀ. Vista des del costat de migdia.

volta de canó apuntada i la dels dos braços de la creu de mig punt. Els absis, els braços de la creu i la torre del campanar presenten a la part exterior una ornamentació de tipus llombard, a base d'un fris d'arcuacions cegues combinat amb faixes verticals que omplen i compartimenten cada un dels paraments. Al campanar hi ha, a més, un fris de dent de serra. La nau, que no té el fris d'arcuacions, sí que té el sòcol i les faixes o lesenes als dos extrems, fet que ens fa pensar que quan van construir la coberta, o reconstruir-la, van acabar els murs sense repetir els frisos d'arcuacions.

L'ornamentació ens situa la construcció a la segona meitat segle XI, tot i que, l'absis central devia sofrir un esbaldregament i va ser reconstruït més tard, potser en el mateix moment en què es reféu la volta de la nau, possiblement, ja entrat en el segle XIII. Es veu molt clarament una tècnica diferent en l'execució del fris d'aquest absis comparada amb la dels frisos dels dos laterals. Aquesta diferència de cronologia ens podria relacionar amb la diferència cronològica de les pintures interiors, si acceptem però, una pervivència de l'estil llombard fora ja del seu moment, una arquitectura romànica d'inèrcia, que es donava en zones rurals, tot i que penso, més aviat, en un voler imitar l'ornamentació dels altres absis, per mantenir el mateix aspecte i uniformitat de la capçalera, tot i que obvien recursos tècnics dels altres, segurament per desconeixement i també perquè els altres absis eren recoberts per un arrebossat. De tota manera en la remunta de les façanes laterals de la nau no van refer les arcuacions però sí que van mantenir i continuar les lesenes cantoneres. Podem considerar que aquesta remunta no va coincidir en el temps o que, en fer-la, van considerar que calia refer les arcuacions ja que no tenia relació directa amb la capçalera i, a més a més, fer les arcuacions resultava una tasca força laboriosa.

Detall de les arcuacions de l'absis central.

Detall de les arcuacions de l'absis lateral nord.

Aquest edifici ha estat, de totes maneres, molt reformat, tenia dues capelles obertes a les façanes laterals i construccions adossades que, en el cas del braç de migdia del transsepte, se li havia desmuntat mitja façana incloent-hi els frisos d'arcuacions; a dins tenia buidats en els murs, per la pica baptismal al costat de l'entrada, la trona, tocant el braç de tramuntana de la creu, el cor i diferents passos que comunicaven el temple amb dependències externes. Totes aquestes transformacions van ser corregides, amb més o menys encert en les restauracions que s'hi van porta a terme en els anys 1925 i 1949, que han deixat un edifici totalment "romànic" però que la gent del seu temps no coneixerien.

Un element molt important a considerar en aquest edifici és la pintura mural al fresc, que cobreix la totalitat dels absis i una petita part dels braços de la creu. El discurs versa sobre el cicle nadalenc, en el central, la vida i martiri de Sant Pere i Sant Pau, al de l'epístola i l'exaltació de la Veracreu, en el de l'evangelic.